

Kritik mot en kriminalvårdsmyndighet för brister i utredningen av ett ärende om förordnande av övervakare

I ett beslut den 14 november 2000 anförde *JO Pennlöv* följande.

Initiativet

I en artikel i Vestmanlands Läns Tidning den 2 oktober 1999 stod i korthet följande att läsa.

En 29-årig medlem av Brödrskapet Westra Aros, som är känd hos polisen för sina nazistiska sympatier och för att umgås med kriminella, har av kriminalvårdsmyndigheten i Västerås utsetts till övervakare åt en 25-årig man som avtjänar ett fängelsestraff på ett år och åtta månader inför dennes villkorliga frigivning. Även den intagne är medlem i Brödrskapet Westra Aros, som består av sex medlemmar, varav alla utom 29-åringen är dömda för olika brott. Förordnandet har upprört polisen, som uppger att den aldrig skulle ha rekommenderat övervakaren för ett sådant uppdrag.

Artikeln föranledde mig att den 7 oktober 1999 besluta att utreda saken inom ramen för ett initiativärende.

Utredningen

Ett yttrande har inforrats från Kriminalvårdsstyrelsen. I sitt svar den 7 december 1999 hänvisar Kriminalvårdsstyrelsen till ett yttrande av Regionmyndigheten Stockholm den 8 november 1999, vari anföras i huvudsak följande.

Den aktuella övervakaren förordnades den 22 september 1999 på förslag av den intagne. Inför beslutet inhämtades uppgifter från den dåvarande övervakaren, frivårdsinspektören AA. Hon hade kontrollerat att den tilltänkte övervakaren inte förekom vare sig i socialregistret eller i kriminalvårdsregistret. Med hänsyn härtill, och då den tilltänkte övervakaren hade godkänts som besökare till den intagne på anstalten, ansåg hon sig sakna anledning att anta att den föreslagne övervakaren var olämplig för uppdraget. Övervakaren förordnades på AA:s uppgifter. Sedan myndigheten genom polisen och genom den ovan nämnda tidningsartikeln

uppmärksammats på att polisen fann övervakaren olämplig entledigade myndigheten honom från uppdraget genom beslut den 4 oktober 1999.

Vid tiden för förordnandet av övervakaren hade myndigheten inga skriftliga regler för vilket underlag som skulle tas fram inför bedömningen av en lekmanövervakares lämplighet. De rutiner som normalt tillämpades vid myndigheten var dock följande. Med den föreslagne övervakarens samtycke inhämtades uppgifter från socialregistret och kriminalvårdsregistret. En tilltänkt övervakare fick också regelmässigt lämna en eller två referenser som kontrollerades. Om misstanke fanns att den föreslagne övervakaren inte var lämplig togs kontakt även med polisen.

Enligt myndighetens uppfattning var kontrollen av den föreslagne övervakaren i förevarande fall inte tillfyllest. Kriminalvårdsmyndigheten måste alltid göra en självständig bedömning. Handläggaren hade dock inte träffat den tilltänkte övervakaren och inte heller kontrollerat några referenser. Det som talade för att den föreslagne övervakaren ändå var lämplig som övervakare var att han besökt den intagne på häktet och meddelats besökstillstånd av den aktuella anstalten. Myndigheten anser att bristerna i handläggningen av ärendet inte är av den svårighetsgraden att någon tjänsteman skall straffas disciplinärt.

Med anledning av det inträffade utfärdade kriminalvårdsmyndigheten den 3 november 1999 skriftliga föreskrifter om rutiner vid förordnande av lekmanövervakare. Av dessa följer bl.a. att handläggaren, innan en övervakare som inte tidigare haft övervakningsuppdrag förordnas, dels personligen skall träffa denne, dels skall kontrollera minst två lämnade referenser.

Kriminalvårdsstyrelsen har utöver sin hänvisning till ovanstående yttrande anfört följande. Den enda regel som finns när det gäller förordnande av övervakare som inte är tjänsteman vid kriminalvårdsmyndigheten är att personen skall bedömas som lämplig (2 kap. 3 § förordningen (1998:642) om verkställighet av frivårdspåföljder). Kriminalvårdsstyrelsen har inte utfärdat några föreskrifter eller andra anvisningar om vad en kriminalvårdsmyndighet bör iaktta vid bedömningen av om en tilltänkt övervakare är lämplig eller inte. Kriminalvårdsstyrelsen delar därför regionmyndighetens uppfattning i fråga om eventuellt ansvar för de i ärendet berörda tjänstemännen.

Sedan ärendet påbörjades har Kriminalvårdsstyrelsen utfärdat föreskrifter och allmänna råd avseende bl.a. lämplighetsbedömningen vid rekryteringen av lekmanövervakare (Kriminalvårdsverkets författningssamling, KVVFS, 2000:3, gäller fr.o.m. den 1 maj 2000). Av dessa framgår bl.a. att beslutande handläggare alltid bör sammanträffa med den föreslagne övervakaren, såvida denne inte är väl känd av myndigheten, samt att referenser, efter godkännande från den tilltänkte övervakaren, bör inhämtas.

Bedömning

Inledningsvis vill jag påpeka att frågan om den i ärendet aktuella personens lämplighet som övervakare inte är föremål för min utredning. Vad som är

intressant för mig är däremot att kriminalvårdsmyndigheten två veckor efter sitt förordnande av en övervakare entledigade denne på grund av att uppgifter framkommit som medfört att myndigheten uppenbarligen inte längre fann övervakaren lämplig för uppdraget. Frågan är om det inträffade hade kunnat undvikas om kriminalvårdsmyndigheten hade skaffat sig ett bättre underlag inför beslutet.

Som Kriminalvårdsstyrelsen har påpekat fanns vid tiden för förordnandet inga skrivna regler eller rekommendationer för hur bedömningen av en persons lämplighet som övervakare skulle gå till. Av utredningen har däremot framgått att myndigheten själv i normala fall brukade göra en noggrannare utredning än vad som gjordes i det aktuella fallet. Numera har också Kriminalvårdsstyrelsen i sina allmänna råd anfört att myndighetens handläggare bör inhämta referenser och dessutom alltid bör sammanträffa med en tilltänkt övervakare inför beslutet. Dessa föreskrifter förefaller närmast vara en kodifiering av de rutiner som redan tidigare normalt följdes.

Jag delar Kriminalvårdsstyrelsens uppfattning att utredningen om den aktuella personen inför förordnandet om övervakning var bristfällig. Det förefaller vara ett rimligt krav att kriminalvårdsmyndighetens handläggare träffar en föreslagen övervakare, när det som i förevarande fall gäller en för myndigheten okänd person, och att man om möjligt inhämtar referenser. För denna bristfälliga handläggning kan kriminalvårdsmyndigheten inte undgå viss kritik. Mot bakgrund bl.a. av att rutinerna nu setts över finner jag dock, liksom Kriminalvårdsstyrelsen, att det saknas anledning att gå vidare i saken.